

Παιδαγωγική Επιστήμη της Αγωγής Επιστήμες της Αγωγής

Επιστημολογικά και μεθοδολογικά ζητήματα

Επιμέλεια
Κυριάκος Μπονίδης
Γεώργιος Ζαρίφης

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Επιμέλεια
Κυριάκος Μπονίδης, Γεώργιος Ζαρίφης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΑΦΗΜΑ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ-ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ- ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
Επιστημολογικά και Μεθοδολογικά Ζητήματα

Επιμέλεια:
Κυριάκος Μπονίδης, Γεώργιος Ζαρίφης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
E-mail: bonidis@edlit.auth.gr, gzarifis@auth.gr

1^η Έκδοση: Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2020
ISBN: 978-618-5494-06-3

Copyright © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΑΦΗΜΑ

Υπεύθυνος Έκδοσης: Ιωάννης Τσαχουρίδης
Μακέτα εξώφυλλου: Κυριάκος Μπονίδης, Γεώργιος Ζαρίφης
Εικόνα εξώφυλλου: ουράνιο τόξο, <https://www.pxfuel.com/en/free-photo-xnstm>
Επιμέλεια μακέτας εξώφυλλου: Νάγια Γούγου-Μητροπούλου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΑΦΗΜΑ
ΣΤΡ. ΕΞΑΔΑΚΤΥΛΟΥ 5, 546 35 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Τηλ./Fax: 2310.248272 • e-mail: grafima@grafima.com.gr
www.grafima.com.gr • facebook: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΑΦΗΜΑ

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η ολική ή μερική αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό και ηχογράφησης, ή όπως άλλιώς χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Συγγραφείς του τόμου

Αρσένης, Κωνσταντίνος, διδάκτωρ Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής
Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, εκ-
παιδευτικός δημοτικής εκπαίδευσης
e-mail: karsenis@otenet.gr

Αυγητίδου, Σοφία, καθηγήτρια Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης Εκπαιδευ-
τικών, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Φλώρινας,
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
e-mail: saugitidoy@uowm.gr, savgitidou@gmail.com

Βέρδης, Αθανάσιος, επίκουρος καθηγητής Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξι-
ολόγησης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκ-
παίδευσης Φιλοσοφικής Σχολής, Εθνικό και καποδισ-
τριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
e-mail: oxoniana@gmail.com

Δημητριάδου, Κατερίνα, καθηγήτρια Διδακτικής Μεθοδολογίας, Παιδαγω-
γικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Φλώρινας, Πανε-
πιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
e-mail: adimitriadou@uowm.gr

Ζάχος, Δημήτρης, επίκουρος καθηγητής Παιδαγωγικής, Παιδαγωγικό Τμή-
μα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστή-
μιο Θεσσαλονίκης
e-mail: dimzachos@eled.auth.gr

Θωίδης, Ιωάννης, αναπληρωτής καθηγητής Κοινωνικής Παιδαγωγικής,
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Φλώρι-
νας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
e-mail: ithoidis@uowm.gr

Καραγιάννη, Παναγιώτα, αναπληρώτρια καθηγήτρια Παιδαγωγικής της
Ένταξης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
e-mail: pkaragi@eled.auth.gr

Κατσαρού, Ελένη, αναπληρώτρια καθηγήτρια Θεωριών Αναλυτικών
Προγραμμάτων και Διδακτικής, Τμήμα Φιλοσοφικών
και Κοινωνικών Σπουδών Ρεθύμνου, Πανεπιστήμιο
Κρήτης
e-mail: katsarou@fks.uoc.gr

Κωνσταντινίδου, Ευθαλία, επίκουρη καθηγήτρια Κοινωνικής Ψυχολογίας,
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Φλώρινας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
e-mail: thaliakn@otenet.gr

Λιακοπούλου, Μαρία, επίκουρη καθηγήτρια Σχολικής Παιδαγωγικής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Ιωαννίνων,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
e-mail: liakopouloum@uoi.gr, maria@liakopoulou.gr

Μαυροσκούφης, Δημήτρης, καθηγητής Διδακτικής Μεθοδολογίας και Ιστορίας της Εκπαίδευσης, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
e-mail: dmavrosk@edlit.auth.gr

Μητσιάλη, Αλεξάνδρα, διδάκτωρ Παιδαγωγικής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, φιλόλογος εκπαιδευτικός, λογοτέχνης
e-mail: alexmitsiali@gmail.com

Μπίκος, Κωνσταντίνος, καθηγητής Σχολικής Παιδαγωγικής και Νέων Τεχνολογιών, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
e-mail: bikos@edlit.auth.gr

Μπονίδης, Κυριάκος, αναπληρωτής καθηγητής Σχολικής Παιδαγωγικής και Παιδαγωγικής της Ειρήνης, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
e-mail: bonidis@edlit.auth.gr

Μπουραντάς, Όθωνας, μεταδιδάκτωρ Παιδαγωγικής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
e-mail: bourantas@yahoo.com

Παντούλη, Όλγα, ΕΔΙΠ Εκπαίδευσης και Φύλου, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
e-mail: pantouli@edlit.auth.gr

Παπαδοπούλου, Ανθούλα, υποψήφια μεταδιδάκτωρ Παιδαγωγικής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
e-mail: anthi.pap@windowslive.com

Παπαδοπούλου, Βασιλική, καθηγήτρια Σχολικής Παιδαγωγικής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Φλώρινας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
e-mail: vpapa@uowm.gr

Πετράς, Βασίλειος, Μ.Α., εκπαιδευτικός δημοτικής εκπαίδευσης
e-mail: vassilispetras@gmail.com

Πυργιωτάκης, Ιωάννης, ομότιμος καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Ρεθύμνου, Πανεπιστήμιο Κρήτης
e-mail: pyrgioti@uoc.gr

Τζιφόπουλος, Μενέλαος, μεταδιάκτωρ Παιδαγωγικής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
e-mail: mtzifopo@edlit.auth.gr

Τσέκου, Αικατερίνη, διδάκτωρ Παιδαγωγικής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, θεολόγος εκπαιδευτικός
aikatsekou@yahoo.gr

Τσιώλης, Γεώργιος, αναπληρωτής καθηγητής Ποιοτικών μεθόδων στην κοινωνιολογική Έρευνα, Τμήμα Κοινωνιολογίας Ρεθύμνου, Πανεπιστήμιο Κρήτης
e-mail: tsiolisg@uoc.gr

Φούκας, Βασίλης, επίκουρος καθηγητής Ιστορίας της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
e-mail: vfoukas@edlit.auth.gr

Χατζηθωμάς, Λεωνίδας, επίκουρος Καθηγητής με αντικείμενο «Μάρκετινγκ», Τμήμα Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
e-mail: hatzithomas@uom.edu.gr

Περιεχόμενα

<i>Πρόλογος των επιμελητών</i>	xiii
I Εισαγωγή: Παιδαγωγική/Επιστήμη της Αγωγής-Επιστήμες της Αγωγής/ή της Εκπαίδευσης: Επιστημολογικά και μεθοδολογικά ζητήματα	1
Ακαδημαϊκοί παιδαγωγικοί λόγοι και ρηματικοί σχηματισμοί της Νεωτερικότητας <i>Κυριάκος Μπονίδης</i>	3
II Επιστημολογικά ζητήματα, κλάδοι/επιστήμες και διεπιστημονικότητα της Παιδαγωγικής/Επιστήμης της Αγωγής- Επιστημών της Αγωγής	85
1 Παιδαγωγική της Ένταξης: ολισθήσεις νοημάτων και ψυχολογικοποιημένες πρακτικές στην εκπαίδευση <i>Γιώτα Καραγιάννη</i>	87
2 Κοινωνική Παιδαγωγική: θεωρητικές οριοθετήσεις και πρακτικές διαστάσεις <i>Ιωάννης Δ. Θωίδης</i>	99
3 Νεωτερικοί «κριτικοί» ειρηνιστικοί παιδαγωγικοί λόγοι: ανάδυση, όρια, τομές και μετασχηματισμοί μια αυτοβιογραφική αφήγηση <i>Κυριάκος Μπονίδης</i>	114
4 Οι Επιστήμες Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΕπΑΕ) στην Ελλάδα: χαρτογράφηση των επιστημονικών κλάδων που τις συγκροτούν <i>Κωνσταντίνος Αρσένης, Βασιλική Παπαδοπούλου</i>	165
III Επιστημολογικά-μεθοδολογικά ζητήματα και προοπτικές της εκπαιδευτικής έρευνας	185
1 Ιστορικο-κοινωνικό πλαίσιο και Ποιοτική Έρευνα: η σημασία του πλαισίου στη μεθοδολογική προσέγγιση κοινωνικών φαινομένων και εκπαιδευτικών ζητημάτων <i>Ιωάννης Πυργιωτάκης</i>	186
2 Από την μακρο- στην μικρο-ιστορία: η προφορική ιστορία ως πρωτογενής πηγή στην ιστορία της εκπαίδευσης <i>Βασίλης Α. Φούκας</i>	206

3	Κρίσιμα ζητήματα αναπαράστασης στην ποιοτική κοινωνική/εκπαιδευτική έρευνα <i>Ελένη Κατσαρού</i>	221
4	Υποστηρίζοντας την επαγγελματική μάθηση των εκπαιδευτικών: επιστημολογικά και μεθοδολογικά ζητήματα <i>Σοφία Αυγητίδου</i>	236
5	Η βιογραφική αφηγηματική προσέγγιση στην εμπειρική κοινωνική έρευνα: Θεωρητικές και μεθοδολογικές προκλήσεις <i>Γιώργος Τσιώλης</i>	257
6	Η εξαρτημένη βιογραφική τροχιά στην αφηγηματική ανάλυση του Fritz Schütze και η περίπτωση της K. <i>Αλεξάνδρα Μητσιάλη</i>	275
7	Η αφηγηματική ανάλυση σε ψηφιακές αφηγήσεις και οι δυνατότητες εφαρμογής της στην εκπαιδευτική διαδικασία <i>Όλγα Παντούλη</i>	293
8	Μελετώντας τα σχολικά βιβλία ιστορίας ως συνονθυλεύματα πρακτικών λόγου/πειθαρχίας: μια κοινωνικοψυχολογική οπτική με εστίαση στη διακυβέρνηση της ταυτότητας στο πλαίσιο της αφήγησης <i>Ευθαλία Κωνσταντινίδου</i>	301
9	Η εκπαιδευτική έρευνα και η θεωρία των νομιμοποιητικών κωδίκων <i>Αθανάσιος Βέρδης, Αικατερίνη Τσέκου</i>	316
IV	Παιδαγωγική/Επιστήμη της Αγωγής-Επιστήμες της Αγωγής/ή της Εκπαίδευσης: εκπαιδευτικός και διδασκαλία	348
1	Υποστηρίζοντας την επαγγελματική μάθηση των εκπαιδευτικών: επιστημολογικά και μεθοδολογικά ζητήματα <i>Μαρία Λιακοπούλου</i>	350
2	Η Κριτική Ανάλυση ως Εργαλείο της Παιδαγωγικής για την Κοινωνική Δικαιοσύνη <i>Δημήτρης Θ. Ζάχος</i>	371
3	Προσεγγίσεις της Διδακτικής τον 21 ^ο αιώνα: το παράδειγμα του «μοντέλου έλξης» ("pull model") <i>Κατερίνα Δημητριάδου</i>	386
4	Η διδασκαλία της Ιστορίας ερήμην των ψυχονοητικών προϋποθέσεων της μάθησης <i>Δημήτρης Κ. Μαυροσκούφης</i>	405
5	Προσεγγίσεις για τη διδασκαλία της γλώσσας υπό το πρίσμα της μετακριτικής Παιδαγωγικής της Ειρήνης <i>Ανθούλα Παπαδοπούλου</i>	415

V Παιδαγωγική/Επιστήμη της Αγωγής-Επιστήμες της Αγωγής/ή της Εκπαίδευσης και Τ.Π.Ε.	435
1 Η διεθνής συζήτηση στο πεδίο των εξωσχολικών πρακτικών ψηφιακού γραμματισμού: επιστημολογικά «παραδείγματα» και μεθοδολογικές προεκτάσεις	438 <i>Μενέλαος Χαρ. Τζιφόπουλος, Κωνσταντίνος Γ. Μπίκος</i>
2 Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου: Ένα θεωρητικό πλαίσιο για την ένταξη των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση	454 <i>Πετράς Βασίλειος Χατζηθωμάς Λεωνίδας</i>
3 Η διάσταση των γραμματισμών στο περιεχόμενο ψηφιακών πόρων για την υποστήριξη της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	474 <i>Οθωνας Μπουραντάς</i>